

Hembygds filatelisten

Nr 2 2015

Tidskrift för hembygdsfilateli

Årgång 32

Innehållsförteckning

Riksföreningen för Hembygdsfilateli	2
Ordföranden har ordet.....	3
<i>Anders Bock</i>	
Ny vice ordförande.....	4
<i>Lars Wester</i>	
Adressändring	4
Efterlysning	4
Sjöpostlinjen Malmö – Köpenhamn – Lübeck, del 4	5
<i>Thomas Wallner</i>	
När järnvägen kom till byn	10
<i>Gunnar Zetterman</i>	
Möten Hösten 2015	20

Hembygdsfilatelisten

TIDSKRIFT FÖR MEDLEMMAR I RIKSFÖRENINGEN FÖR HEMBYGDSFILATELI

Tidskriften utkommer i februari, maj, september och december.

Redaktionsgruppen

Anders Bock (ordförande)

Runebergsgatan 3

114 29 Stockholm

0708-49 06 39

anders.bock@comhem.se

Lars Wester

Gunnar Zetterman (redaktör)

gunnar@smpps.se

Material till nästa nummer kan skickas till redaktionsgruppen (se ovan). **MANUS-STOP FÖR KOMMANDE NUMMER** 20/6, 1/10, 20/1 samt 1/4 .

Annonspriser:

Medlemmar: gratis (svartvit)

Handlarannons (färg):

Helsida bak 1200 kr

övriga helsidor 1000 kr

halvsida 600 kr

Handlarannons (svartvit):

Helsida bak 800 kr

övriga helsidor 750 kr

1/2 sida 400 kr

1/4 sida 250 kr.

Riksföreningen för Hembygdsfilateli

RIKSFÖRENING INOM SVERIGES FILATELIST-FÖRBUND

Styrelsen

Ordförande

Anders Bock
Runebergsgatan 3
114 29 Stockholm
0708-49 06 39
anders.bock@comhem.se

Vice ordförande

Lars Wester
Tegelviksgatan 81
116 47 Stockholm
08-580 341 65
lwester89@gmail.com

Kassör

Alf-Göran Arneholm
Kopparvägen 43A 2tr
791 41 Falun
070-633 13 06
alarn2001@hotmail.com

Sekreterare

Kent Karlsson
Pyrolavägen 13 4tr
181 60 Lidingö
08-766 01 85, 070-370 25 03
kk.karlsson@comhem.se

Vår webbsida & e-post

www.sff.nu/hembygdsfilatelisterna
e-post: hb.filateli@gmail.com

Ledamot

Gunnar Lithén
Vejlegatan 9 5tr
164 44 Kista
070-378 00 11
gunnar.lithen@gmail.com

Suppleanter

Hans von Euler
Skiljevägen 11
182 56 Danderyd
08-753 43 86, 072-250 06 89
hans.euler@telia.com

Göran Heijtz

Box 19541
104 32 Stockholm
arb.: 08-10 83 62, bost.: 08-10 74 01
goran@novastamps.com

Redaktör (adjungerad)

Gunnar Zetterman
Siargatan 15 2tr
118 27 Stockholm
08-642 40 48
gunnar@smsps.se

Årsavgift

Årsavgiften är för närvarande 100 kronor.
Föreningens PlusGiro: 98 86 28-4

Ordföranden har ordet

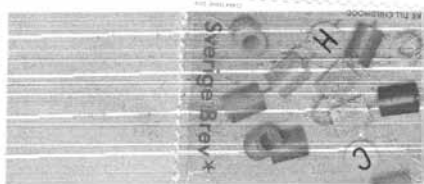
Vi har haft årsmöte. Leif Ledmyr hade tidigt signalerat till mig att han nu tyckte det var tid att lämna styrelsen som han tillhört i så många år. Leif har haft en av styrelsens allra tyngsta poster. Han har varit föreningens kassör och vakat över föreningens finanser. Men frågan är om inte hans andra uppdrag i styrelsen varit än mer maktpåliggande. Leif har ansvarat för medlemsregistret och alltså hållit reda på oss nästan 400 medlemmar. Han har också varit ansvarig för distributionen av tidskriften som ska ut fyra gånger per år till oss 400. Allt har han utfört perfekt. Nu vill jag säga: **”ETT STORT OCH VARMT TACK, LEIF, FÖR DINA INSATSER FÖR HEMBYGDSFILATELISTERNA!”**

En ny styrelsemedlem hälsade vi välkommen in i styrelsen, Lars Wester. Lars får betraktas som ”nygammal” då han tillhört styrelsen tidigare. Vid det konstituerande styrelsesammanträdet efter årsmötet utsågs Lars till vice ordförande. Välkommen Lars i arbetsgemenskapen. Vi hoppas att Du ska trivas!

Årsmötet, som var glädjande välbesökt, blev lite annorlunda i år. Styrelsen hade inför årsmötet beslutat att redovisa hur man såg på vissa framtidsfrågor och ville höra hur årsmötet såg på dessa. Tidskriften, medlemsavgifterna, föreningsmöten i Stockholm var några frågor som diskuterades livligt. Som ordförande upplevde jag samtalen mycket positivt. Det kan inte vara meningen att en styrelse driver frågor utan att höra vad medlemmarna tycker. Årsmötet är ett bra forum för få veta detta.

Nu närmar sig sommaren men efterföljs av en spännande höst med bland annat Nordiautställningen i Täby. Förhoppningsvis orkar styrelsen och inte minst redaktören under sommaren ladda för ett Nordianummer av tidskriften. Medlemmarna kan göra livet lättare för redaktören genom att bidra med artiklar, långa som korta. Med detta önskas alla en god sommar.

Anders Bock

Vad kallar man en sådan här stämpel?

Ny vice ordförande

Jag är född 1948 i Hägersten i södra Stockholm men är uppväxt i Oxelösund vid sörmjandskusten. Där kom jag med i en frimärksklubb i början av 1960-talet.

Under stora delar av 1960- och 70-talen gick samlandet på sparlåga men ett par år in på 1980-talet köpte jag en kartong försändelser på en Kihlströmsauktion, Det blev startpunkten för det posthistoriska intresse som jag har haft sedan dess.

Lite senare skaffade jag en bok ”50 års svensk postal dokumentation”¹ (1890-1940) och då började pusselbitar komma på plats när det gällde olika försändelselag och portosatser. Grunden var lagd för studier av frimärksutgivningen ur ett portoperspektiv och för att ordna samlingen så den innehåller försändelser och blanketter med frimärken, som illustrerar de portosatser och avgifter som gällt under olika tider.

Den samlingen omfattar nu hela frimärkstiden från 1855 och framåt. Intresset för stämpelplar och hembygdssamlande väcktes också under 1980-talet och jag

1 Palle Laursen: 50 års svensk postal dokumentation. Redigering och översättning: B. E. Stavenow. Specialhandbok nr 8, SFF, Trelleborg 1977 (anm. red.).

blev medlem i vår förening 1987. Åren kring 1990 gjorde jag också en tvåårsperiod som styrelseledamot och fungerade som sekreterare under den tiden.

Sedan slutet av 1970-talet har jag arbetat som ekonom inom bank i olika roller, de senaste 10 åren före pensionering med ekonomisystem i en av storbankerna. Samlandet har ibland tagit kortare pauser men i stort pågått hela tiden.

Jag har aldrig ställt ut i tävlingssammanhang men ett par gånger i mindre skala vid föreningsjubiléer. Mycket ligger kvar i kartonger men det har med åren ändå blivit någon hyllmeter med monterade blad.

Inom hembygdsområdet har jag lagt upp minisamlingar från varje landskap som belyser postutvecklingen i landets olika delar. Jag hoppas att som styrelseledamot kunna bidra till att sprida intresset för lokal posthistoria och stämpelstudier hos filatelister som idag kanske har andra huvudområden och till att nuvarande medlemmar känner ett mervärde i att även i fortsättningen tillhöra föreningen.

Lars Wester

Adressändring

Hans Olsson
Skarvvägen 70
388 96 Hagby

Efterlysning

Den medlem, som lånat ”Lundevalls Sörmlandsmaterial”, var god och kontakta Kent Karlsson.

Sjöpostlinjen Malmö – Köpenhamn – Lübeck, del 4

En av vårt lands viktigaste sjöpostlinjer under många decennier

Thomas Wallner

Källor

Otryckta

Egen forskning i postens arkiv i Malmö, 2006-2010

Tryckta

Eliasson, Åke: Stämpelfakta Poststämpeln genom fyra sekler, 524 s. : ill., Filatelistförbundets Förlags AB, Boden 1996

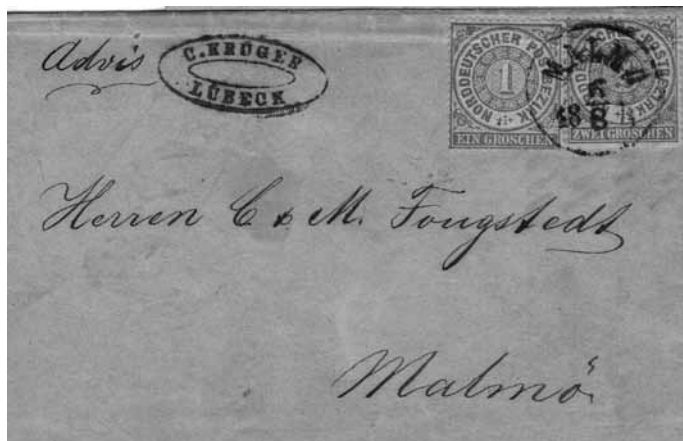
Mattson, Algot: 100 år i sjöfartens tjänst : Hallands ångbåts aktiebolag 1850 25/9 1950, 61 s. : ill., Stockholm : Hæggström, 1950

Olsson, Carl-Gunnar: Svensk Kustsjöfart 1840-1940 – Passagerare- och lastångfartyg i annonserad linjefart under 100 år. Fartyg, rederier och linjer. Sjöhistorisk årsbok 1996-1997, Borås 1996

Rudbeck, Johannes: Svenska Postverkets Fartyg och Sjöpostförbindelser under tre hundra år, 437 s. : ill., Postverkets Tryckeri, Stockholm, 1933

Schéel, Fritz: Hallands ångbåts aktiebolags 75 åriga verksamhet: 1850-1925, en skrift utgiven av bolagets styrelse, upptecknad av Fritz Schéel, 201 s., Göteborg, 1926

Göteborgs nyare Handels- och Sjöfarts-Tidning, 1852 juli

***Advis till Paket Från Lübeck (daterat 1.8.1871) via
sjöpostlinjen till Malmö och ankomststämplat den 6.1.1871.
Brevet är frankerat med 1 + 2 groschen, Norddeuther
Postbezirk.***

SAMMANSTÄLLNING ÖVER ANVÄNDA FARTYG OCH DERAS BEFÄLHAVARE

Malmö Ångbåtsbolag

MALMÖ

”Malmö” byggd 1836 vid Karlshamns Handelsvarf, 70 nom. hkr.

1839 Malmö-Köpenhamn och Malmö-Köpenhamn-Lübeck

1848 utbyttes ångarens balansmaskiner mot direkt verkande hjulmaskiner på 75 hkr.

1857 såldes och blev förändrad till ångskonert

1863 förliste på Nordsjön

Befälhavare

Premiärlöjtnanten N. Hallström 1839-1843

Kapten O. Mattsson 1843-

FREJA

”Freja” köptes 1847 och var en liten hjulångare byggd i England 1844 (Oliver).

1847-1849 Malmö-Köpenhamn (fem dubbelturer i veckan varigenom ”Malmö kunde göra två resor i veckan till Lübeck)

1850 Freja såldes på auktion i Malmö

Befälhavare:

Kapten C. F. Prahl

ÖRESUND

”Öresund” köptes 1849. Den första järnångaren som var byggd i Sverige (1840) tidigare namn ”Samuel Owen” 80 nom. hkr.

1849-1850 Malmö-Köpenhamn

1850 uthyrdes till den danska staten som kort därpå köpte ångaren för dubbla värdet.

Befälhavare:

Kapten C. F. Prahl

Andra rederier skötte sedan Öresundsfarten och från och med detta år ägnade bolaget sig uteslutande åt sin huvudlinje Malmö-Köpenhamn-Lübeck

L. J. BAGER

”L. J. Bager” byggdes som hjulångare på Lindholmens Verkstad i Göteborg. Fattade eld på stapelbädden innan sjösättningen. Skrovet byggdes upp och fick överta ”Malmös” ångpanna och ångmaskin.

1858 Malmö-Köpenhamn-Lübeck

Befälhavare

Kapten O. Mattsson

Hallands Ångbåts Aktiebolag

HALLAND

”Halland” byggd 1852 vid Motala Mekaniska Verkstad. Jern-ångskonert med 80 nom. hkr.

1852 Göteborg-Malmö-Köpenhamn

1853 Göteborg-Köpenhamn-Lübeck

Befälhavare:

Kapten J. L. Windahl

Från 1855 premiärlöjtnanten F. F. Thomson

Från 1857 premiärlöjtnanten Eric Odelstjerna

Från 1858 kapten Wilhelm von Köhler

Slutet av 1860 kapten E. J. Smith

27 september 1862 kapten Ludvig Kollberg

KATTEGATT

”Kattegatt” byggd 1855 vid Motala Mekaniska Verkstad. Förliste i maj 1860, 100 nom. hkr.

1855 Göteborg-Malmö-Köpenhamn-Lübeck

1856 Göteborg-Landskrona-Köpenhamn-Lübeck

Befälhavare

Kapten J. L. Windahl

Från 1858 premiärlöjtnanten Eric Odelstjerna

Slutet av 1859 premiärlöjtnanten Otto Lagerberg

Slutet 1860 kapten Wilhelm von Köhler

NAJADEN

”Najaden” färdig i oktober 1860 byggd vid Motala Mekaniska Verkstad, 100 nom. hkr.

Befälhavare

1860 Göteborg-Malmö-Köpenhamn-Lübeck

Slutet av 1860 Otto Lagerberg

19 november 1862 premiärlöjtnanten E. A. Embring

19 januari 1865 kapten Otto Lagerberg

16 november 1866 kapten Gustaf Dahlander

ELLIDA

”Ellida” byggd 1862 vid Motala Mekaniska Verkstad, 100 nom. hkr.

1862 Göteborg-Malmö-Köpenhamn-Lübeck

Befälhavare

1862 kapten Wilhelm von Köhler

27 september 1862 E. J. Smitt

Riksföreningen för Hembygdsfilateli

Årsmöte 2015

Tid: Onsdagen den 25 mars 2015 kl. 17.30 – 18.00

Plats: Postmuseums konferensrum Paketet

§ 1 Årsmötets öppnande

Ordföranden Anders Bock hälsade alla välkomna och förklarade mötet öppnat.

§ 2 Val av ordförande för årsmötet

Till mötesordförande valdes Hans-Ove Aldenbrink.

§ 3 Val av sekreterare för årsmötet

Till mötessekreterare valdes Kent Karlsson.

§ 4 Val av två justerare tillika rösträknare att med ordföranden justera årsmötesprotokollet

Till justerare tillika rösträknare valdes Leif Bergman och Gunnar Lithén.

§ 5 Fråga om årsmötet är behörigen utlyst

Mötet ansågs vara behörigen utlyst.

§ 6 Fastställande av dagordning

Den utskickade dagordningen fastställdes

§ 7 Framläggande av verksamhetsberättelsen för 2014

Verksamhetsberättelsen föredrogs och lades till handlingarna.

§ 8 Framläggande av den ekonomiska rapporten för 2014

Den ekonomiska rapporten föredrogs och lades till handlingarna.

§ 9 Föredragning av revisionsberättelsen

Revisor Jan-Ove Brandt föredrog revisionsrapporten. Revisorerna hade granskat räkenskaperna enligt god revisionsed och tillstyrkte att bevilja ansvarsfrihet för styrelsen.

§ 10 Fastställande av resultat- och balansräkning

Resultat- och balansräkningen fastställdes och årets underskott på 22.243 kronor beslutades balanseras i ny räkning.

§ 11 Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen för verksamhetsåret 2014

Styrelsen beviljades ansvarsfrihet för det gångna verksamhetsåret.

§ 12 Behandling av inkomna skrivelser och motioner

Inga skrivelser eller motioner hade inkommit.

§ 13 Fastställande av budget för 2015

Anders Bock redogjorde för styrelsens tankar om framtiden och budgeten. Målsättningen på sikt måste vara att löpande kostnader inklusive kostnaden för tidskriften måste täckas av medlemsavgifterna och annonserna i tidskriften. Det är inte så i dag. Tidskriften är vårt ansikte utåt till våra medlemmar ute i landet och måste hålla en bra kvalitet. Vårt mål är inte att fondera pengar utan det kapital vi har skall användas till investeringar typ Stämpeldatabasen.

Vi har en medlemsminskning på grund av ålder, vilket gör att styrelsen anser att medlemsavgiften måste höjas. Den har varit oförändrad i 10 år.

Årsmötet beslöt att godkänna styrelsens förslag till budget för 2015, med ett underskott på 12.000 kronor.

§ 14 Ändring av stadgarna

Förslaget till stadgeändringar är en anpassning av våra stadgar till att Filatelistförbundet nu har tagit bort kravet för medlemskap i SFF för HBF medlem. Stadgeändringarna godkändes enhälligt av årsmötet. De nya stadgarna kommer att finnas på vår hemsida.

§ 15 Fastställande av årsavgift för 2016

Diskuterades hur stor avgiftshöjningen skall vara, ett förslag till 150 kronor, men en så stor höjning, 50%, kan riskera ett stort medlemstapp. Bättre att höja lite mindre och oftare. Årsmötet beslöt att årsavgiften för 2016 skall, enligt styrelsens förslag höjas till 120 kronor.

§ 16 Val av ordförande för tiden till årsmötet 2016

Anders Bock valdes till föreningens ordförande på ett år (omval).

§ 17 Val av två styrelseledamöter för tiden till årsmötet 2017

Till styrelseledamot för två år valdes Kent Karlsson (omval) och Lars Wester (nyval). (Leif Ledmyr hade avböjt omval).

§ 18 Val av två suppleanter för tiden till årsmötet 2016

Till suppleanter valdes Göran Heijtz (omval) och Hans von Euler (omval).

§ 19 Val av två revisorer för tiden fram till årsmötet 2016

Till revisorer valdes Jan-Ove Brandt (omval) och Bengt Lindbergh (omval).

§ 20 Val av revisorssuppleant för tiden till årsmötet 2016

Till revisorssuppleant valdes Tommy Revai (omval).

§ 21 Val av valberedning för tiden till årsmötet 2016

- sammankallande ledamot Åke Persson (omval).
- två övriga ledamöter Jan-Olov Edling (omval) och Leif Ledmyr (nyval).
- en suppleant Christer Karlsson (omval).

§ 22 Övriga frågor

Anders Bock tackade styrelsen för det goda samarbetet som rått under det gångna verksamhetsåret och för att fått förnyat förtroende.

Ett speciellt tack till Gunnar Zetterman för hans arbete med tidskriften och den fina hemsidan.

§ 23 Årsmötet avslutas

Ordföranden tackade för visat intresse och avslutade årsmötet.

Anders Bock
Kent Karlsson
Lars Wester
Christer Karlsson

När järnvägen kom till byn

En djupdykning i arkiven – Wännäs (Wännäs)

Gunnar Zetterman

Inledning

”Wännäsby är en medeltida jordbruksby. I jordeboken från 1543 benämns byn Wendenes, och vid denna tid fanns elva bönder i byn. Näset i bynamnet syftar på näset som bildas vid sammanflödet mellan Umeälven och Vindelälven.

I 1601 års skattelängd finns tolv bönder upptagna. När indelningsverket infördes i slutet av 1600-talet bedömdes Wännäsby (Wännäs) ha god åker, medelmåttiga ängar, nödortfögt skog, inget mulbete, inget djurfång och litet laxfiske.

En karta från 1750 redovisar elva gårdar i byn. De låg vid Hemberget och på åsen öster om berget, grupperade i slutna fyrkantiga gårdar. Överst i byn fanns två soldattorp. År 1768 fanns det 16 byamän antecknade i byn och på 1810-talet 24 st, förutom soldater och inhysesmän.

År 1822 blev Wännäs en egen kapellförsamling under Umeå landsförsamling. Kyrka hade börjat uppföras 1816 på byns initiativ. År 1826 stod den färdig att tas i fullt bruk, ej helt färdigbyggd. 1834 blev Wännäs eget pastorat och Wännäs by sockencentrum, från 1862 även säte för Wännäs kommun. Här bosatte sig exempelvis fjärdingsman, skollärare, gästgivare, kronolänsman, byggmästare, skomakare, nämndeman, **poststationsföreståndare**, handlare och naturligtvis kyrkoherden.

Laga skifte genomfördes 1871 och omfattade 45 hemmansdelar och fyra soldattorpar. Tretton av dem ålades att flytta ut från bykärnan som låg öster om Hemberget.

Norra stambanans tillkomst ledde till att delar av Nybyn blev stationsområde och en viktig järnvägsknut, från år 1900 municipalsamhälle. Wännäs förlorade sitt hävdvunna namn till det stationsområdet och hette fram till 1939 Spöland. Det året bildades ett municipalsamhälle med namnet Wännäsby, men platsen förblev säte för Wännäs landskommun.”¹

* * *

”Wännäs stationsområde byggdes upp på Nyby bys marker. Nybyn tillkom sannolikt genom utflyttning från Wännäs by under medeltiden och hade 1539 tre hemman. År 1775 fanns 7 hemman i byn, och dessutom delades nr 3 av två bönder. År 1800 fanns det tio bönder och dessutom soldater, inhyses (-hjon), sågdrängar med familjer samt avskedade soldater. Bebyggelsen bredde ut sig i backarna och längs älvstranden. De som inte kunde finna sin utkomst i byn flyttade upp till Umeälven till Norrmalm, Pengfors, Kolksele, Fällfors, Nygård och Harrsele. Husförhörlängden för Nybyn år 1825 upptar ca 125 personer.

Vid laga skiftet på 1850-talet bestod Nyby av hembyns oregelbundna lidby

1 Wännäs kommuns hemsida: <http://www.vannas.se/?id=2882>.

och några torp. År 1890 klövs Nyby nr 7. Ågarens son, Nils Andersson, fick större delen av utskiftet nordost om byn. Han hade en gård vid Lännbäcken, relativt nybyggd, eftersom den inte markeras på laga skifteskartan. Hans ägor var till stora delar vattensjuk skogs- och ängsmark med några spridda lador.

Inom kort skulle området genomkorsas i andra riktningen av Norra stambanan. Stationen förlades till Nils Anderssons hemmansdel, vilken 1891 förvärvades av den norskfödde järnvägsingenjören Jacob Rieck-Müller, vid denna tid anställd som flottnings- och strömbyggnadschef i Umeå flottningsförening. Marken för stationsområdet exproprierades från Rieck-Müllers skifte.

En månad före järnvägsinvigningen i Vännäs upprättade han egenhändigt en regleringsplan för området, och tomtförsäljningen sköt fart ...

Regleringsplanens område avsåg avskiljades 1896 med beteckningen ”Vännäs stad”. Planen godkändes i reviderad form år 1899. Byggnadsstadgan för rikets städer (av 1874) började tillämpas 1896, och fyra år senare blev Vännäs municipalsamhälle. Rieck-Müller blev ordförande i både municipalstämman och byggnadsnämnden, och utarbetade själv byggnadsordningen (1901).²

Tiden före järnvägen Vännäs (kyrkbyn)

Den 1 augusti 1859 blev Olof Bäcklund Postuppsyningsman vid Postuppsy-

2 Vännäs kommuns hemsida: <http://www.vannas.se/?id=2881>.

ningsmansplatsen³ i Vännäs⁴. I denna befattning verkade han till september 1865. Den 1 oktober 1865 upphöjdes Vännäs till Poststation.⁵

Poststationsföreståndare Från⁶

Olof Bäcklund	1866.09.25
Magnus Abraham Rönberg	1881.12.10
Nordell	1883.09.01
Charlotte Thelberg	1889.11.09
Beata Maria Tunell	1891.02.15

Vännäs Normalstämpel 10 använd på poststationen i kyrkbyn.

Poststationen i Vännäs stängs den sista september 1891 i och med att den Norra stambanan förlängs från Anundsjö till Vännäs (Nyby by).

Poststationer var underordnade ett postkontor eller en postexpedition och fick makuleringsstämplar först år 1869.⁷ Vännäs lydte under Umeå. Man utväxlade även post från Umeå till Lycksele Postexpedition.

3 Postuppsyningsmansplatser börjades inrättas år 1830 för de glesast befolkade delarna av landet, där endast en mycket obetydlig postutväxling var att påräkna.

4 Kongl. brefvet den 3 december 1858.

5 Cirkulär Nr 11 1865.

6 Postmuseum, Erik Lindgrens arkiv 2885.

7 Cirkulär Nr 27 den 22 december 1868. och Cirkulär Nr 12 den 20 september 1869..

	An-komst, kl.	Af-gång, kl.		(Denna spalt läses nedifrån och upp.)				
					An-komst, kl.	Af-gång, kl.		
				Umeå—Lycksele (från den 2 mars).				
F.	—	6	f. m.	Umeå postkontor	T.	9	—	e. m.
F.	11,30	1,30	dag.	Wännads postupps.-station	T.	1,30	3,30	e. m.
F.	11	—	e. m.	Degerfors poststation	T.	2	4	f. m.
L.	—	1	f. m.	Lycksele postexpedition	M.	—	12	midd.
L.	3	—	e. m.					

Turlista från 1863.

				Umeå—Lycksele. (Från den 2 maj 1876.)					
T. F.	—	7,0	e. m.	1,3	Umeå postkontor	F. T.	11,0	—	f. m.
T. F.	8,45	8,45	e. m.	1,5	Brännlands gästgifvaregård	F. T.	9,15	9,15	f. m.
T. F.	11,15	11,15	e. m.	2,4	Wännäs poststation	F. T.	6,15	6,15	f. m.
O. L.	3,30	3,30	f. m.	1,9	Ytter-Rödd gästgifvaregård	F. T.	2,30	2,30	f. m.
O. L.	6,30	7,0	f. m.	1,7	Norra Degerfors poststation	Th. M.	11,0	11,50	e. m.
O. L.	9,30	9,30	f. m.	2,2	Hjukens gästgifvaregård	Th. M.	8,30	8,30	e. m.
O. L.	12,45	12,45	e. m.	1,1	Eckorselets gästgifvaregård	Th. M.	5,15	5,15	e. m.
O. L.	2,15	2,15	e. m.	1,6	Eckorträsk gästgifvaregård	Th. M.	3,45	3,45	e. m.
O. L.	4,30	4,30	e. m.	0,8	Hedlunda gästgifvaregård	Th. M.	1,30	1,30	e. m.
O. L.	6,0	—	e. m.	14,5	Lycksele postexpedition	Th. M.	—	12,0	midd.
				Lycksele—Sorsele—Stensele. Sommarn (maj—oktober). (Gångpost.) (Från den 4 maj 1876.)					
Th.	—	8,0	f. m.	1,3	Lycksele postexpedition.				
Th.	12,0	12,0	midd.	1,3	Karlsgård.				
Th.	4,0	4,0	e. m.	1,0	Ruskträsk.				
Th.	7,0	7,0	e. m.	1,3	Vormsle.				
Th.	11,0	11,0	e. m.	1,5	Björkaele.				
F.	4,0	6,0	f. m.	2,1	Vindel-Gransele poststation				
F.	12,0	12,0	midd.	1,0	Råstrand.				
F.	3,0	3,0	e. m.	1,0	Garguäs.				
F.	6,0	6,0	e. m.	1,5	Staggträsk.				
F.	11,0	11,0	e. m.	1,0	Grundträsk.				
L.	2,0	5,0	f. m.	1,5	Sorsele poststation.				
L.	10,0	10,0	f. m.	1,5	Saxnäs.				
L.	3,0	3,0	e. m.	1,5	Sandsele.				
L.	8,0	8,0	e. m.	2,3	Gubbträsk.				
S.	1,0	—	f. m.	20,1	Stensele poststation.				

Turlista från 1876 som visar hur Norra Degerfors (Tidigare kallad posten som gångpost sedan fortsätter till Stensele).

Järnvägen kommer till byn Vännäs (Stationen i Nyby by)

Efter att ha invigts av Oscar II öppnas banan för allmän trafik och postbefordran den 2 oktober 1891. I Generalpoststyrelsen cirkulär 1891 Nr XXXI kungörs att: ”Den 1 näststundande oktober öppnas dels *postkontor* i **Vännäs** inom Vesterbottens län, med indragning dervid af den å platsen förut befintliga poststationen.”⁸

”**Postkontor i Vännäs.** Generalpoststyrelsen har ingått till k. m:t med anhållan, att, samtidigt med det stambandelen Långsele–Vännäs öppnas för trafik eller så snart som möjligt derefter, ett postkontor af sjetta aflöningsklassen må inrättas i Vännäs socken af Vesterbottens län, i stället för den postanstalt, som sedan 1865 funnits inom socknen. Till lokal för postkontoret finnes att till vidare disponera en mindre byggnad, som järnvägsstyrelsen kommer att för sin räkning uppföra vid Vännäs järnvägsstation.”⁹

”**Postanstalterna.** Jemlikt Kongl. Maj:ts nådiga beslut den 15 sistlidne maj kommer samtidigt med öppnandet för allmän trafik af stambandelen Långsele–Vännäs, eller så snart derefter ske kan, att i Wännäs socken af Vesterbottens län inrättas ett postkontor

8 I samma cirkulär framgår att det öppnas poststationer vid Gottne, Björna, Trehörning-sjö, Nyåker och Hörnsjö med indragning av de nuvarande poststationerna i Björna och Trehörningsjö inom Vesternorrlands län samt Nyåker inom Vesterbotten län.

9 Svenska Dagbladet 1891-05-09.

tillhörande sjetta aflöningsklassen och med benämningen Wännäs.”¹⁰

”**Nytt postkontor.** Samtidigt med öppnandet för allmän trafik af stambandelen Långsele–Vännäs inrättas ett postkontor i Vännäs socken af Vesterbottens län med benämning Wännäs, hvarvid dervarande poststation kommer att indragas.”¹¹

Till den första postmästaren i Wännäs tillsattes Axel Sellman med en lön på 1 350 kronor per år.

Stationshuset

”På 1880- och 90-talen utbyggdes stambanenätet genom Övre Norrland. Bansträckan Långsele–Vännäs invigdes den 1 oktober 1891. Flera av stationshusen efter stambanan genom övre Norrland ritades av arkitekten Folke Zettervall, som sedan 1890 arbetade under A W Edelsvärds ledning på SJ:s arkitektkontor, och fem år senare skulle ta över posten som SJ:s chefsarkitekt.”¹²

I Umebladets reportage från invigningen kan vi läsa: ”Wäntsalar och tjänstelokaler för järnvägs- och postexpedition äro ljusa och rymliga.”¹³

Kommunalstämman i Vännäs 1892

Vid kommunalstämman i Wännäs 1892 beslöt man att göra en framställan om

10 *Bihang till Kongl. Generalpoststyrelsens cirkulär 1891. A) Taxor m.m. N:r 32.*

11 Svenska Dagbladet 1891-06-08.

12 Vesterbottens museums hemsida: <http://www.vbm.se/sv/kunskapsbanken/byggnads-ward1/byggnadsminnen/ovriga-lanet/stationshuset-i-vennes.html>.

13 Umebladets 1891 den 8 Oktober.

Brefkort med Vännäs Lådbrevstämpel (Normalstämpel 21 Lbr). Notera adressen: Nyby (sic!) Vännäs.

Försändelse från Vännäs med Normalstämpel 58q (två sirater). Denna stämpel är så svår att man får vara nöjd med defekta exemplar på försändelser.

Även Nyåker och Trehörningsjö fick ny poststation när Norra stambanan förlängdes till Nyby.

inrättandet av en poststation i Vännäsby med namnet Umen. Umeå flottningsförening förklarade sig villig att bidra med 50 kronor om året för att bestrida kostnaderna.

När postmästare Sellman i Vännäs fick ärendet på remiss uppgav han att ett bifall ”skulle hava till följd en hel del framställningar om poststationers inrättande å ställen, där de vore ungefär like litet nödvändiga som i Vännäs kyrkoby”. Sellman visste sig ha bekant att Västerhiske poststation ”utgjort en stark drivfjäder till nu föreliggande ansökans insändande”. I stället föreslog Sellman att Västerhiske, som tillkom i samband med branden i Umeå borde stängas, eftersom den inrättats ”med särskild hänsyn till några korrespondenters bekvämlighet” och en poststation upprättas i närheten av Brännland.

Detta fick naturligtvis poststationsföreståndaren i Västerhiske att ”gå i taket”. Han erinrade om att både landsförsamlingens kyrka, kommunala tjänstemän och företag nyttjade hans poststation. Under 1892 hade man sålt frimärken för 847 kr 16 öre.

Poststyrelsen beslöt dock att ärendet skulle förfalla. Västerhiske blev kvar och namnändrades till Umeå 9 den 1 augusti 1966.¹⁴

Västerhiske namnändrades till Umeå 9 år 1966. Umeå 9 upphörde 2002.

Bibanan Vännäs - Umeå

”Vännäs-Umeå, 31 km., med öfvervägande östlig riktning, utgår från Vännäs station och municipalsamhälle, öfvergår kort därpå Tvärån samt följer Ume älfs vänstra strand till Spöland, där Vindelälven strax före dennas inflöde i Ume älf öfvergår å en 217 m. lång fackverksbro med 3 spann, hvarterda om 71,2 m. spannvidd.

Därefter följes Ume älfs vänstra strand till Brännland, där älven genom insläendet af en mera sydlig riktning aflägsnar sig från banan.

Efter stigning till Koddis sänker sig banan i brant lutning till Umeå, från

¹⁴ Postmuseum, Erik Lindgrens arkiv, artikel (opublicerad?) 2885.

hvars station (vid norra stadssidan) ett bispår utgår till hamnen vid älften.”¹⁵

Så här ”lyriskt” uttryckte sig ”Ugg-
lan” 1917. Efter att ha invigts av Oscar
II öppnades banan för trafik den 29
september 1896.¹⁶ Mellan Vännäs och
Umeå fanns till en början endast en
trafikstation, Brännland. Vännäs (kyrk)
by var bara en hållplats. Det fanns också
ett beslut om att en mötesplats för mili-
tärtåg skulle inrättas mellan Vännäs och
Brännland¹⁷ (banan är enkelspårig).

Brännland

”Den 1 nästinstundande oktober öppnas
poststation ... vid den å statsbanan-
Vännäs-Umeå belägna trafikstationen
15 Nordisk familjebok (Uggleupplagan).
26. Slöke - Stockholm, 1917.

*16 ... återkom frågan om utfartsbanorna vid
1895 års riksdag, i det att Kungl. Maj:t äska-
de ett anslag af 2 600 000 kr för anläggning
af en nära 4 (ny)mil lång bibana från Vännäs
till Umeå och vidare till Storsandskär utan-
för staden samt för denna banas utrustning
med trafikmateriel. ... Grenbanan Mellansel-
Örnsköldsvik öppnades för allmän trafik år
1892, Vännäs-Umeå 1896. (Statens järnvä-
gar 1856-1906. Historisk-teknisk-ekonomisk
beskrifning Del 1. Historik I anledning af
Statens Järnvägars Femtioåriga Tillvaro Ut-
gifven på Kungl. Maj:ts Nådiga Befallning af
Järnvägstyrelsen Under Redaktion af Gustaf
Welin byrådirektör. Centraltryckeriet, Stock-
holm 1906).*

*Den 29 september 1896 öppnades för allmän
trafik jernvägslinien emellan Umeå stad och
Vännäs jernvägsstation vid norra stambanan
Bidrag Till Sveriges Officiella Statistik. H)
Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårs-
berättelser. Ny följd. 9. Åren 1896-1900.
Vesterbottens Län.*

17 Dagens Nyheter den 10 Juli 1895.

Brännland inom Vesterbottens län.”¹⁸
Poststationen Brännland (ny), tillhör-
ande första klassen, skall lyda under
postkontoret i Umeå.¹⁹

Brännland, normalstämpel 14.

Poststationen i Brännland drogs in
den 30 november 1967.

Vännäs kyrkby

”Hållplats vid statsbanorna. En ny
hållplats kommer att öppnas å statsbane-
delen Vännäs-Brännland vid Vännäs
by.”²⁰

Spöland

Under åren 1898 och 1899 byggs
hållplatsen i Vännäs kyrkby ut till en
trafikstation.²¹ Stationen tas i drift den
1 oktober 1899 och får enligt beslut av
Kungl Maj:t namnet Spöland. (Spöland
är namnet på två byar (Östra och Västra
Spöland) vid Vindelälven NNV om
kyrkbyn.)

18 KGPS cirkulär 1896 Nr XXXVII.

*19 Bihang till Kongl. Generalpoststyrelsens
cirkulär 1896. A) Taxor mm. N:r 44.*

20 Svenska Dagbladet 1896-12-05.

*21 Bangård i Spöland, hållplats vid Vän-
näsby. Spårplaner. År 1895, 1898. Kar-
tal ritning, Statens järnvägars ritnings-
samling Bangårdar., Riksarkivet: SE/
RA/81002.04/19/0590:00001-00002.*

”**Kungörelse.** Sedan hållplatsen vid Vännäs by numera utvidgats till fullständig trafikstation, kommer berörda station, för hvilken Kongl. Maj:t fastställt namnet **Spöland**, och som är belägen mellan Vännäs och Brännlands stationer, 6 kilometer från den förra och 13 kilometer från den senare, att den 1 instundande Oktober öppnas för allmän trafik. Umeå i September 1899. **Trafikinspektören.**”²²

Spöland

Spöland får då en poststation. ”Den 1 nästinstundande oktober öppnas poststation ... vid den å jernvägslinjen Umeå- Vännäs belägna trafikstationen Spöland inom Vesterbottens län ...”²³

Posten till Umeå

”**Postkungörelse.** Med anledning af jernvägssträckans Anundsjö–Vännäs öppnande för allmän trafik Fredagen den 2 instundande Oktober och landsvägs-postföringen genom öfre Norrland deraf följande anknötning till Vännäs i stället för såsom för närvarande till, Anundsjö, har Kongl. Generapoststyrelsen för nämnda postföring utfärdat nya tidtallerber i enlighet med hvilka hit

ankommer post

22 Umebladet den 23 och 28 september 1899.

23 Cirkulär 1899 Nr. XXXVIII.

söderifrån dagligen kl. 11,⁴⁵ e. m., norrifrån dagligen kl. 10 e. m., vesterifrån (N. Degerfors & Lycksele) såsom förut, Söndagar & Thorsdagar kl. 2,¹⁵ e. m., härifrån

afgår post

söderut dagligen kl. 11,³⁰ e. m., norrut dagligen kl. 1 f. m., vesterut (N. Degerfors & Lycksele) såsom förut Tisdagar & Fredagar kl. 9 f. m.

Assurerade och rekommenderade bref, paket- och postförskotts försändelser jemte postanvisningar och tidningar böra följaktligen, för att med först afgående poster vinna befordran, vara å härvarande postkontor inlemnade sednast kl. 7 e. m.

Umeå i Postkontoret den 28 september 1891.

Folke Palmcrantz.²⁴

Jag har inte hittat någon orsak till utbyggnaden (kan det vara Vännäs läger som är orsaken?) inte heller till namnvalet. Stationen måste ju ha ett unikt namn som inte lätt kunde förväxlas med någon annan station. Vännäs var ju redan upptaget. Man kanske bara tittade på Generalstabskartan och valde ett namn som låg nära Vännäs.

Telegrafstationer

Nyöppnade telegrafstationer. Jernvägsstationerna Brännland och Umeå å den nyöppnade linjen Umeå–Vännäs öppnades den 29 september för privat telegrafering. Brännland dock endast

24 Umebladet den 5 Oktober.

för telegram inom riket samt med Norge och Danmark.²⁵

Spöland blev telegrafstation (förrut telefonstation) den 1 oktober 1899.²⁶

Westerbotten regementes lägerplats

I samband med kungens besök i Umeå 1896 var Westerbottens regementes nya lägerplats förmål för ganska många överläggningar. Konungen själv lär förut hållit på Wännäs men torde ha betydligt modifierat sin uppfattning.

Krigsministern lär ha yttrat att det fanns talande skäl för både Wännäs och Umeå. ”Säkert är, att Wännäs kommun gjort för litet för saken, och detta verkar som ett minus.”²⁷

”Deputationen från Wännäs har utbedt sig k. m:ts understöd för flyttande af lägerplatsen dit. Konungen svarade, att uppoffringar från kommunens sida därför vore nödvändiga.”²⁸

Utan att ha fördjupat mig i saken får jag känslan att de militära myndigheterna spelade ut Umeå och Wännäs mot varandra för att få ett så förmånligt avtal som möjligt. Lägerplatsen hamnade till slut i Wännäs (I södra Nyby vid Umeälvens norra strand.)

25 *Umebladet* den 28 September 1896.

26 *Dagens Nyheter* den 16 September 1899.

27 *Umebladet* den 29 September 1896.

28 *Vesternorrlands Allehanda* den 29 September 1896.

Vad hände sedan?²⁹

Spöland

Det är ju förståeligt att innevånarna i Wännäs kyrkby kände sig överkörda av överheten. Namnet Spöland var inte populärt.

I Erik Lindgrens arkiv finns en skrivelse daterad den 5 april 1935 om att då Wännäs kyrkby skall bli municipal-samhälle skall återfå sitt rätta namn och att Wännäs-Nyby får ett annat namn. Länsstyrelsen föreslår att samhället skall få namnet Wännäsdal. Det hela leder dock inte till något beslut.

Man fick stå ut med namnet till den 15 maj 1940 då Spöland ändrades till Wännäsby, trots att: ”Att denna dubbelgående och alldeles missvisande post- och järnvägsadress under 40 år har vållat stort trassel och oegentligheter är tydligt.”

Wännäs

I slutet av 60-talet börjar personalnedskrifningarna och allt mer post flyttas över till landsvägstransporter. Personal flyttas till Umeå och Skellefteå.³⁰

Fredagen var en sorgens dag i Wännäs. Då upphörde Wännäs postkontor efter att ha fungerat sedan 1 oktober 1891. Den siste postmästaren blev Gunnar Forsberg, som nu går i pension. Postkontoret degraderas till poststation och då förestås den av en stationsmästare.³¹

29 Se även *Hembygdsfilatelisten* nummer 1 2015.

30 *Västerbottens Folkblad* 1973-06-01.

31 *Västerbottens Folkblad* 1974-06-04.

Vännäsby

I september 1975 läggs brevsorteringen ner och flyttas till Vännäs.

Kuriosa

Ett problem som uppstår när man bläddrar i gamla tidningar är att man hittar massa andra ”intressanta” saker.

Snöstorm

”Å samtliga bansträckningar norr om Bräcke råder i dag snöstorm, som förse- nar tågen och bereder järnvägstrafiken svårigheterheter. Sålunda har tåg nr 273 måst stoppa vid Hörnsjö station för att erhålla hjälplokomotiv från Vännäs. Å Hernösand–Sollefteobanan äro alla tåg inställda.”

Detta är inte en artikel om vinterns tågkaos utan från 1894.³²

De resande rallarnas vildsinthet

Ett hundratal järnvägsarbetare på hemresa från Norrbotten övernattade på hotell i Vännäs. Då de av hotellet nekades öl råkade de i ursinne. Serveringspersona- len måste rädda sig undan.

Arbetarna vände upp och ned på möblerna och slog sönder fönster och lampor. Även i Jörn hade rallarne varit vildsinta och slagit sönder porslin och möbler i hotellet.³³

Postrån

Postiljon på Norrlandståg öfverfallen. En maskerad man hotar honom med revolver, men blir afväpnad. Rånets

ägde rum vid halv tolvtiden på natten å tåget mellan Brännland och Umeå. Förste postiljonen P. G. Strandberg skulle kasta ut gamla papper när dörren häftigt rycktes upp av en maskerad med revolver. Strandberg, som var en stark och kraftig man, lyckades avvärja rånaren. Utmattad efter en lång kamp tog sig postiljonen in i postkupén och reglade dörren.

Vid framkomsten till Umeå visade det sig att rånaren, med falsk nyckel, låst kupédörren utifrån. Strandberg hade erhållit en del svullnader och sår ur vilka blodet ymnigt flöt.

Posten innehöll bland annat ett paket assurerat för 50 000 kronor. Postiljonen E. Molander hade någon natt tidigare också iakttagit en misstänkt person, men på grund av mörkret inte kunnat ge något signalement.

Man antar att rånets planerats och att rånaren varit synnerligen bekant med förhållanden. Kronolänsman M. A. Rönberg och stadfiskal A. H. Landgren leder spaningsarbetet.³⁴

Postmästare i Vännäs³⁵

Axel Snellman	1891.09.14-1898.01.01
Gustaf Bostrom	1898.01.10-1916.10.27
Fabian Johansson	1916.12.09-1919.12.22
Karl Sahlberg	1920.02.06-1928.01.16
K. G. Englund	1928.05.10-1929.10.18
Sven Mauléon	1929.11.30-1946.07.05
Viktor Bratt	1946.06.26-1948.04.29
Magnus Gjerulf	1948.06.07-1956
Gunnar Forsberg	1956-1974

³² *Aftonbladet* 1894-03-12.

³³ *Svenska Dagbladet* 1902-10-18.

³⁴ *Dagens Nyheter* 1912-09-05.

³⁵ *Postmuseum, Erik Lindgrens arkiv* 2885.

Poststationsföreståndare i Vännäs

Alfred Bergström
Grundberg 1974-1981
Ingrid Johansson 1981.04.01-1991.06.30
Jan Edén 1991.07.01

Namn **fr om** **t o m**

Vännäs kyrkby
Vännäs (1869-10-25)³⁶ 1891-09-30
Vännäs 1891-09-19 1891-09-30
Spöland 1899-10-01 1940-05-14
Vännäsby 1940-05-15 2009-11-23

Till sist vill jag tacka Erik Idhult, Peter Lorentzon, Tomas Olsson och Lars Wester. Utan deras hjälp hade det aldrig blivit någon artikel. ◇

Namn **fr om** **t o m**

Vännäs stationssambälle (Nyby)
Vännäs 1891-10-01 1899-07-18
Vännäs 1891-10-01 2010?:³⁷

36 Graveringsdatum, stämpeln kvitterades i Umeå 1869-11-06 (Olsson).

37 I dag används Umeå Posten, osäkert när bytet skedde.

Möten Hösten 2015

ONSDAGEN DEN 30 SEPTEMBER KL. 17.00 - 18.30

På Postmuseum Konferensrummet.

Kl. 17.00 - 17.30 Samling.

Kl. 17.30 - 18.30 Kalmar läns fastlands posthistoria, Gert Fredriksson.

ONSDAGEN DEN 21 OKTOBER KL. 17.00 - 18.30

På Postmuseum Konferensrummet.

Kl. 17.00 - 17.30 Samling.

Kl. 17.30 - 18.30 Program ej ännu fastställt.

ONSDAGEN DEN 18 NOVEMBER KL. 17.00 - 18.30

På Postmuseum Konferensrummet.

Kl. 17.00 - 17.30 Samling (Alla medlemmar i SSPD är hjärtligt välkomna).

Kl. 17.30 - 18.30 Program ej ännu fastställt.

LÖRDAGEN DEN 21 NOVEMBER KL. 12.00 - 16.00

På Postmuseum Filmsalen.

Posthistorisk Dag med SSPD.

Aktuella mötesdata finns alltid på föreningens hemsida:

www.sff.nu/hembygdsfilatelisterna